بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

پالپشت بە حوکمەکانی برگەی (1) لە ماددەی (56)ی یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو و، بە گوێرەی ئەوەی ئەنجومەنی وەزیران خستییە روو، پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق لە دانیشتنی ئاسایی خۆی ژمارە (8)دا کە رۆژی 2012/10/10 گرێ درا، بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (10)ی ساڵی2012

یاسای دارستان لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق

دەروازەی یەکەم

پێناسەو ئامانج و کارپێکردن

بەشی یەکەم

پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم دەستەواژە و زاراوانەی خوارەوە واتا دیاریکراوەکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزارەت: وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی: بەڕێوەبەرایەتی گشتی باخداری و دارستان و پاوان.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی پاراستنی دارستان و ژینگە لە هەرێمدا: بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس کە راسپێردراوە بە پاراستنی دارستان و بەروبوومەکانی و پێکهاتەکانی.

چوارەم: دارستان: پێکهاتەیەکی ژینەوەری تەواوکارە، کە پێکدێت لە دار و دەرخت و، پووش و پاوان و، رووەکەکان و، گیانلەبەر و باڵندە کێویەکانو، زیندەوەری بەچاو نەبینراو، جا سروشتی بن یا ناسروشتی.

پێنجەم: دارستانی میری: بریتیە لە دارستانی سروشتی و دەستکرد و، زەوی وزاری دارستان کە خاوەندارێتی ئەگەڕێتەوە بۆ هەرێم، جا مافی سود وەرگرتنیان بۆ کەسی تر بێت، یان نا.

شەشەم: دارستانی تایبەت: ئەو دارستانانەی لەلایەن کەسانی سروشتی یا مەعنەوی دروستکرابن و، خاوەندارێتی یا مافی بەکارهێنانیان بۆ ئەو کەسانە دەگەڕێتەوە.

حەوتەم: بەری دارستان: هەر ماددەیەك لە دارستان جێگیر بێت، یا گوازراوە وەك تەختەی پیشەسازی و، داری سووتەمەنی و خەڵوز و راتینج و مازوو و کەتیرە و کەرەستەی پیشەسازی و، بەڕوو و

تۆو، ڕەگ و ڕیشاڵ و توێکڵ و هەنگوین و گەزۆو، گڵ و گیا و قارچكو گۆشت و پێستی ئاژەڵی کێوی و باڵندە و ماسی و هێلکە و گوڵ و پیازی جوانی و بەروبوومی دیکە.

هەشتەم: درەخت: هەموو ڕوەكێك كە قەدێكی دارینی هەبێ لـە هەموو قۆناغەكانی گەشەكردنەوە.

نۆیەم: نەمامگە: زەوی تەرخانكراو بۆ بەرهەمهێنان و پەروەردەكردنی دارو درەختی خۆڕسك و دەستكرد.

دەیەم: ماڵات: سەرجەم ئاژەڵە ماڵییەكان كە لـەسەر گژو گیا دەلـەوەڕێن.

بەشی دووەم
ئامانجەكان

ماددەی دووەم:

ئامانجەكانی ئەم یاسایە بریتین لـە:

یەكەم: پاراستنی سەقامگیریو هاوسەنگی سروشتی بۆ بەڕێوەبردن و ڕێكخستنی دارستان و برەودان بە زیادكردنی ڕووبەرەكان.

دووەم: چاككردنی ژینگە و، كەمكردنەوەی كاریگەری گۆڕانكاریەكانی كەشوهەوا و، پاراستنی هەمەچەشنەیی ژینگەیی.

سێیەم: فەراهەمكردنی هەندێ كەرەستەی سەرەتایی، كە پیشەسازی پێویستیەتی.

چوارەم: هاندانی وەبەرهێنانی كشتوكاڵی لـەبواری دارستاندا.

پێنجەم: پاراستنی جۆری خۆرسك لـە ڕووەكەكان و، هێشتنەوەی خۆرسكە رەچەڵەكدارەكان لـە كوردستاندا.

شەشەم: دەستەبەركردنی ناوچە گەشتوگوزاریەكان.

بەشی سێیەم
كارپێكردن

ماددەی سێیەم:

یەكەم: حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەبێـت لـەسەر:

1ـ دارستانەكانی هەرێم و، ئەو زەویانەی بۆ سوودی گشتی كراون بە دارستان، سەرباری ئەو زەویانەی كە دارستانیان تیا نییە لـە ناوچە دارستانیەكاندا یان ئەتوانرێت دارستانی لـەسەر دروستبكرێت.

2ـ دارستانە تایبەتەكان لـەڕووی هونەریو كارگێڕییەوە.

3ـ پارێزراوە خۆرسکەکان.

دووەم: ئەو زەویانەی کە لە برگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتوون بە بڕیاری وەزارەت تەرخان دەکرێن.

دەروازەی دووەم

ڕێوشوێنی پاراستنی دارستان و ڕێکخستنی لایەنەکانی سوود لێوەرگرتنی

بەشی یەکەم

ڕێوشوێنی پاراستنی دارستان

ماددەی چوارەم:

یەکەم: ڕێگە نادرێت رەفتار بە دارستانەکانەوە بکرێت، چ بەناوی وەزارەت بێت یان نا، تەنها بەپێی یاسا نەبێت.

دووەم: ڕێگە نادرێت خاوەنداریێتی زەوی دارستانە میرییەکان بگوازرێتەوە بۆ هیچ کەس یا لایەنێك، ئەگەر بۆ پرۆژەیەکی ستیراتیژی نەبێت، کە نەتوانرا جێگەیەکی گونجاوتری بۆ بدۆزرێتەوە، ئەویش بە بڕیارێکی پێشوەختەی ئەنجوومەنی وەزیرانەوە دەبێت.

سێیەم: ڕێگە نادرێت هیچ لەم کارپێکردن و چالاکیانەی خوارەوە ئەنجام بدرێت تەنها بە رەزامەندی وەزارەت نەبێ:

1ـ دروستکردن یان گۆڕین یان گواستنەوەی هەر مافێکی عەینی تر، جگە لە مافی خاوەنداریێتی، لەسەر زەوی دارستان (ئەمەش مەرجدارە بە زیان نەگەیاندن بە ڕووپۆشی ڕووەکی).

2ـ بەکرێدانی زەوی دارستان.

3ـ دامەزراندنی دەزگای گشتی یان تایبەت لەناو زەوی دارستاندا بەشێوەیەکی کاتی یا هەمیشەیی.

4ـ چاندنی زەوی دارستانەکان یا وەسوودهێنانیان.

5ـ هەڵپاچین یان سوککردنی دارودرەختی دارستانەکان یان بڕینەوەی کە ببێتە هۆی زیانگەیاندن یان شێواندنی.

6ـ بڕینەوەی هەر دارێکی دارستانەکان.

7ـ هێنانی ئامێر و کەرەستەی تایبەت بە بڕینەوە و گواستنەوەی لە دارستانەکاندا.

8ـ لەوەڕاندن لەو ناوچانەی کە سووتاون و دارەکانی بەتەواوی براونەتەوە بۆ ماوەیەکی دیاریکراو، یا ئەو ناوچانەی پەلی تازەی دەرکردووە.

9ـ دامەزراندنی بەنداو یا بەربەست لەسەر ڕووبار یا جۆگەی بە دارستاندا تێپەڕ ئەبن، یان گۆڕینی ڕێڕەوی یا ڕاکێشانی هێڵی کارەبای پاڵەپەستۆ بەرز.

10ـ دروستکردنی کانەبەرد یا دەرهێنان وگواستنەوەی تاوێر و بەرد و خۆڵ لەناوچە دارستانیەکاندا یان هەڵکەندن تیایدا.

11ـ کەرت کردنی زەویەکانی دارستان.

چوارەم: لەوەڕاندنی ماڵات قەدەغە دەکرێت لە:

1ـ ئەو دارستانانەی ئاگرکەوتنەوە تیایدا ڕوویداوە یا دارەکانی بەتەواوی بڕاونەتەوە تەنها دوای بەسەرچوونی ماوەیەکی دیاریکراو بەپێی جۆری دارەکان.

2ـ دارستانە پارێزراو وناوچە خۆپارێزەکان لە ماددەی (پێنجەم) و (شەشەم)دا هاتوون، هەروەها ئەو دارستانانەی کە تەمەنی دارەکانیان لە (10) ساڵ کەمترە.

پێنجەم: لەکاتی دەربڕینی ڕەزامەندی دروست ویاسایی بۆ دروستکردنی پرۆژەیەك لە ناوچەی دارستانەکاندا پێویستە لەسەر لایەنی پەیوەندیدار لانی کەم (30٪)ی دارودرەختەکان بهێڵرێتەوە.

ماددەی پێنجەم:

دارستانە پارێزراوەکان: کە رووبەرێکی دارستانە یا ئەو زەویانەی دەکەونە ناو دارستانەکان کە تەرخانکراوە بۆکاری تایبەت، وەك پارێزگاری لە هەندێك جۆری دارودرەخت و گیانلەبەر و باڵندەو یان شوێنەواری دێرین یان دیمەنە سروشتییەکان و، دامەزراندن و نیشانکردنی ئەم پارێزراوانە بە بڕیارێکی وەزاری دەبن، کە ئەمانەی خوارەوەی تیایدا دیاری دەکرێت:

یەکەم: ناوی دارستانە پارێزراوەکە و ئامانجی دامەزراندنی.

دووەم: شوێن و سنوورو رووبەرەکەی.

سێیەم: ڕێکخستنی چۆنیەتی هاتووچۆ و بەڕێوەبردنی.

ماددەی شەشەم:

یەکەم: وەزیری کشتوکاڵ وسەرچاوە ئاوییەکان بۆی هەیە ناوچەی خۆپارێزی دروست بکات لەناو زەوی میری و زەوی خاوەنداریێتی تایبەت کە ڕووتەنن و رووبەڕووی ڕامالّینی خاك بوونەتەوە بەهۆی ڕێڕەوی ئاوی سەر زەوی یان لە زەوییە دارستانیەکانی تردا ، ئەمەش لەپێناوی:

1ـ جێگیرکردنی خاك لەسەر شاخ و گردەکان و لێژییەکان، کە ڕێژەی لێژایەتیان لە(40٪) زیاترە.

2ـ پاراستنی زەویەکان لە رامالّینی رووبار و لافاو.

3ـ پاراستنی کانی و سەرچاوەو رێڕەوەکانی ئاو.

4ـ پاراستنی دیمەنە سروشتییەکانی شوێنەکانی گەشتوگوزار یان ڕێگە گشتییەکان.

دووەم: ڕێگە نادرێت بە خاوەن زەوییە تایبەتەکان بۆ وەبەرهێنانی نەگونجاو لەگەڵ ئامانجەکانی خۆپارێزی، لە ناو دارستانەکاندا.

سێیەم: وەزیری کشتوکاڵ وسەرچاوە ئاوییەکان بۆی هەیە بڕیاری دامەزراندنی ناوچە خۆپارێزییەکان هەڵوەشێنێتەوە ئەگەر هۆکارەکانی دامەزراندنی نەما.

بەشی دووەم

سوود وەرگرتن لە دارستانەکان

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: ئەو کەسانەی لەناو دارستانەکاندا نیشتەجێن، یان لەدەوروبەرین، بەدەر لە حوکمەکانی ماددە (5)ی ئەم یاسایە، دەتوانن سوودمەند بن لە بەروبوومی دارستانەکان کە لە پێویستی خۆیان زیاتر نەبێت بەمەرجێك زیان نەگەیەنن، ئەمەش لە ڕێگەی:

1ـ سوود وەرگرتن لە هەموو دارە ووشك و شکاوەکان کە بەکاردێت بۆ دروستکردنی ئامێر و ئامرازی کشتوکاڵی، دوای مۆڵەتپێدان.

2ـ لەوەڕاندنی مالاّت و کەمکردنەوەی ژمارەی بزن لە دارستانە پارێزراوەکاندا.

3ـ ڕێگەگرتن لە هاتنی مالاّت لە دەرەوەی هەرێم تەنها بە بڕیاری وەزارەت نەبێت.

دووەم: بەڕێوەبەری گشتی باخداری ودارستان وپاوان بۆی هەیە مۆڵەتی بێبەرامبەر دەربکات بۆ ئەو کەسانەی کە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە و بۆ ئەندامانی هۆزەکان، تیایدا ڕێگەیان پێبدرێت بۆ ئەوەی مالاّتیان لە دارستانە دراوسێکان بلەوەڕێنن، بەمەرجێك پابەندبن بەو ڕێنماییانەی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچن.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: وەزارەتی دارایی لەسەر داوای وەزارەتی کشتوکاڵ وسەرچاوەکانی ئاو رووبەری پێویست لە زەوی میری تەرخان دەکات بۆ مەبەستی دار چاندن و دروستکردنی دارستان و فراوانکردنی لەو ناوچانەی کە دار ودرەخت بەشێوەی سروشتی تیادا ناڕوێت.

دووەم: وەزارەت بۆی هەیە ئەو ناوچانەی ڕووبەڕووی ڕووتانەوە دەبن و ڕووبەرەکانی تەنیشت جۆگەکانی ئاودێری و حەوزی ڕووبار وبەنداو و تەنیشتەکانی ڕێگە گشتیەکان لە دەرەوەی سنووری شارەوانیەکان وهی تر، بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، داریان تیادا بڕوێنێت.

ماددەی نۆیەم:

لەسەر وەزارەت پێویستە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان هەڵسن بە بڵاوکردنەوەی هۆشیاری و کەلتوری گرنگیی دارستان و پارێزگاریکردن وپاراستنی لە ئاگرکەوتنەوە، وە ئەم کەلتورە بکرێتە بەشێك لە پرۆگرامەکانی خوێندن لە قۆناغە جیاجیاکاندا، هەروەها بەشداری پێکردنیان لە هەڵمەتەکانی دارچاندندا.

ماددەی دەیەم:

خاوەن دارستانە تایبەتەکان بۆیان هەیە، بەپێی ئەو مەرج و ستاندەرە هونەریانەی وەزارەت دیاری دەکات، دارستانەکانیان وەبەربهێنن بە داهێنان و سووککردنیان، وە گۆڕینی دارستانەکان بە درەختی بەردار کە گونجاو بێت لەگەڵ ناوچەکە بەو مەرجەی مۆڵەتیان لە وەزارەتەوە پی بدرێت.

ماددەی یازدەم:

وەزارەت کار دەکات بۆ کۆمەککردن و هاندان و گەشەپێدانی نەمامگەی دارستانە تایبەتیەکان، ئەمەش لەڕێگەی:

یەکەم: تەرخانکردنی ئەو زەویانەی بەدارستان دانەپۆشراون و بەپێی ئەو ڕێنماییانەی وەزارەت دەری دەکات.

دووەم: تەرخان کردنی شارەزایی تەکنیکی و نەمام و تۆو و هاوکاری دیکە.

سێیەم: پێشکەشکردنی قەرزی رەخسێنراو بۆ ئەم مەبەستە.

ماددەی دوازدەم:

خاوەن زەوی کشتوکاڵی یان ئەوەی زەویەکی بە درەختی بەردار چاندووە و هەندێ داری دارستانی لەسەر روواوە بە چڕیی (10٪) کەمتر، مافی هەیە ئەم دارانە ببڕێتەوە وبیانگوازێتەوە وبیانکات بە خەڵوز و، سوککردنی دارەکانی دارستان بەپێی مۆڵەتێك کە خاوەنەکانی لە فەرمانگەی دارستانی ناوچەکە، دوای بەسەرکردنەوەی شوێنەکە، وەری دەگرن.

ماددەی سێزدەم:

نابێ وەبەرهێن بەرهەمی دارستانەکانی هەرێم کە ڕێگەپێدراون، وەبەرهێنانی تیادا بکات لەشوێنی گردکردنەوەو یا لە گەنجینەوە بگوازرێتەوە، تەنها بە مۆڵەت نەبێ کە لە بەڕێوەبەرایەتی دارستان لە پارێزگا یان ناوچەکە وەردەگیرێ و بڕی بەرهەمی گواستراوەو جۆر و چەشن و ڕێگاکانی گواستنەوە دیاری بکرێن.

ماددەی چواردەم:

پۆلیسی دارستان بۆی هەیە دەست بگرێ بەسەر بەرهەمەکانی دارستان و ئامێر و هۆیەکانی گواستنەوەو گلدانەوەیان تا ئەو کاتەی حوکمی دادگا دەردەچێت سەبارەت بە بەکارهێنانیان، ئەگەر سەلمێندرا کە بۆ ئەوە بەکاردێت کە زیان ئەگەیەنێت بە دارستان و خراپ بەکارهێنانی و سوود وەرگرتن لێیان بەپێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی پازدەم:

ڕێگە نادرێت بە دروستکردنی خەڵوز لە دارستانەکاندا تەنها بە مۆڵەتێکی تایبەت نەبێت لە وەزارەتەوە، یا ئەو لایەنەی دەسەڵاتی پێ دەدرێـت و، تەنها بۆ پێداویستییەکانی هەرێم.

ماددەی شازدەم:

نابێت بنەچەی ڕەچەڵەکی ڕووەکی و ئاژەڵی لە ناوچە دارستانیەکان ببرێتە دەرەوە، و ڕێنمایی تایبەت دەردەچێت بەو ڕەچەڵەك و تۆخمانەی ڕێگە پێدراوە لە وەزارەتەوە.

ماددەی حەڤدەم:

یەکەم: وەزارەت ڕێنمایی دەردەکات سەبارەت بە بەرهەمهێنانی نەمامی دارستان، و دەست دەگرێت بەسەر نەمامی بەرهەمهێنراو بۆ مەبەستی بازرگانی کە بەبێ مۆڵەتن.

دووەم: ڕێگە نادرێت بە هێنانی نەمامی دارستان کە مەرج وستاندەری پاراستنی ڕووەکی و یاسا کارپێکراوەکانی نییە، بۆ ناو هەرێمدا.

ماددەی هەژدەم:

نابێت دەستدرێژی بکرێتە سەر زەوی دارستان بە فڕێدانی پاشماوەو پاشەڕۆی ڕەق یان شل یان تیشکدار یان هەر ماددەیەکی تری پیسکار یان زیانبەخش بە ژینگە.

ماددەی نۆزدەم:

ماوەی لەوەڕاندن لە دارستان و لەوەڕگاکاندا بەپێی وەرز و ناوچە جیاوازەکان، بە هەماهەنگی لەگەڵ کارگێڕییە خۆجێیەکاندا، دیاری دەکرێت.

دەروازەی سێیەم

خۆپاراستن لە ئاگرکەوتنەوەو ڕێگە لێگرتنی

بەشی یەکەم

خۆپاراستن لە ئاگرکەوتنەوە

ماددەی بیستەم:

یەکەم: هەڵگرتن و ئاگرکردنەوە لە دەرەوەی خانوو بیناکان لەنێو سنووری دارستانەکانی هەرێم و لە دەوروبەری بە درێژایی (200) مەتر لە سنوورەکەیەوە، قەدەغە دەکرێت.

دووەم: ڕێگە نادرێت ئاگر بەکاربهێنرێت لەناو چادر و شوێنی ئیشکردن و کارگە دامەزراوە کاتییەکان کە دەکەونە ناو دارستانەکانی هەرێم یا بە دووری (200) مەتر لە سنوورەکەیەوەن، تەنها بۆ مەبەستی چێشت لێنان و خۆگەرمکردنەوە نەبێت، لەم حاڵەتەشدا ڕێو شوێنی پێویست دەگیرێتەبەر.

سێیەم: ڕێگە نادرێت بە دامەزراندنی هیچ دەزگایەکی پیشەسازی یا دامەزراوەیەك کە ئاگر بەکاردێنێت، یا کۆگای ماددەی تیشکدەر، یا دروستکردنی خانوویێك کە ڕووبەرەکەی لە (120/م^2) زیاتر بێت، لەناو دارستانەکانی هەرێم یا لە دووری کەمتر لە (500) مەتر لە هەر سنوورێکی دارستانەکاندا، بەبێ بەدەستهێنانی مۆڵەتی وەزارەت، هەروەها روونکردنەوەی پێویست دەردەکرێت لەنێو ڕێنماییەکانی وەزارەت بۆ ئەم بابەتە.

چوارەم: هیچ کەس بۆی نییە ئاگر بکاتەوە لەنێو دارستانەکانی هەرێمدا یا لە نزیکی کەمتر لە (300) مەتر، تەنها بە مۆڵەتی لایەنی بەرپرس لە پاراستنی دارستانەکانەوە نەبێت.

پێنجەم: پێویستە لەسەر وەزارەت بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە هونەرییەکان پێداویستی و ئامرازەکانی ئاگرکوژاندنەوەی میکانیکی و دەستیی دەستەبەر بکات و تاوەری چاودێری و نەهێشتنی ئاگر دروست بکات لەو ناوچانەی دارستان تێیدا چڕە یا ناوەندییە.

شەشەم: وەزیری کشتوکاڵ وسەرچاوە ئاوییەکان، یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات، بۆی هەیە پەنا بەرێتە بەر دەسەڵاتی کارگێڕی ناوچەکە بۆ بەکارهێنانی ئامراز و ئۆتۆمبێل و ئامێرەکان بۆ گرتنەبەری ڕێوشوێنی پێویست بۆ خۆپاراستن لە ئاگرکەوتنەوە.

بەشی دووەم
سزاکان

ماددەی بیست و یەك:

یەکەم: سزای بەندکردن ئەدرێت کە لە ساڵێك زیاتر نەبێت یان غەرامەیەك کە لە (سێ ملیۆن دینار)کەمتر نەبێت ، وە لە (پێنج ملیۆن دینار) زیاتر نەبێت، هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی بڕگەکانی (1 ، 5 ، 6 ، 7 ، 8، 10)ی بەندی سێیەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا بکات.

دووەم: سزای بەندکردن و غەرامەیەك کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی برگەکانی (2، 3، 4، 11)ی بەندی سێیەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا بکات.

ماددەی بیست و دوو:

لەگەڵ لانەدان لەهەر سزایەکی توندتر کە یاسا دەقی لە سەر دەکات:

یەکەم: سزا ئەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت وەغەرامەیەك کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت، هەر کەسێك کە هەڵسا بە:

1ـ بڕینەوە یا سوتاندنی دارە بەتەمەنەکانی یا دەگمەنەکانی دارستان یا لێ کردنەوەی توێکڵەکانیان یا شێواندنیان بەهەر جۆرێك بێت.

2ـ بە ئەنقەست بوو بەهۆی ئاگرکەوتنەوە یا ئاگر تێ بەردانی دارستان و زەوییە دارستاناویەکان و، پارێزراوەکان و ناوچەکانی خۆپاریزی ولەوەڕگاکان.

3ـ چاندن و وەسوودهێنانی زەویەکانی دارستان و پارێزراوە سوتاوەکان.

دووەم: سزا ئەدرێت بەبەندکردن بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە ساڵێك زیاتر نەبێت و بەغەرامەیەك کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت هەر کەسێك، بەبێ ڕەزامەندی وەزارەت، خەڵوز دروستبکات.

سێیەم: سزا ئەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك کە لە پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت، هەر کەسێك:

1ـ هەڵەکردنی یان سەرپێچیکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە یان ڕێنماییە دەرکراوەکان، ببێتە هۆی ڕوودانی ئاگرکەوتنەوە لە دارستانێکی گشتی یان تایبەت.

2ـ سەرپێچی حوکمەکانی ماددە (18)ی ئەم یاسایە بکات و، پابەند دەکرێت بەلابردن و هەڵکەوتنەوەی ئەو ماددانەی فڕێ ی داوە وە لەسەر خەرجی تایبەتی خۆی.

3ـ بەنداوێك یان بەربەستێك لەسەر ڕووبارێك یان جۆگەیەك، کە بەدارستاندا ڕێرەوئەکات، دروست بکات، یان هێڵی کارەبای پاڵەپەستۆ بەرز ڕابکێشێت.

4ـ خۆی بگرێت لە پێشکەشکردنی یارمەتی بۆ کوژاندنەوەی ئاگرێك کە کەوتبێتەوە لە دارستان یان پارێزراوەکان، یان، بەبێ پاساو، یارمەتیدان ڕەتبکاتەوە.

چوارەم: سزا ئەدرێت بەبەندکردن بۆ ماوەی شەش مانگ کەمتر نەبێت وە بەغەرامەی دوو هێندەی بەهای ماددەی (خەڵوز) هەر کەسێك هەستا بە گواستنەوەی و بردنی بۆ دەرەوەی هەرێم بەبێ ڕەزامەندی وەزارەت وە بەپێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی بیست و سێ:

سزا ئەدرێت بەگرتن بۆ ماوەیەك لە حەوت ساڵ زیاتر نەبێت هەر کەسێك، بەنیاز خراپی، بەرهەمی دارستانی پێ گیرا یان کڕی، کە ئەزانێت ئەوەی پێ یەتی پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایەیە وە کەسی هەڵگر سزا ئەدرێت بەبەندکردن بە مەرجێك بەشدار نەبێت لە ئەنجامدانی ئەو تاوانەی کە ئەو بەرهەمانەی پێ گیراوە.

ماددەی بیست و چوار:

یەکەم: سزا ئەدرێت بە ماوەیەك کەمتر نەبێت لە یەك ساڵ و بە غەرامەیەك لە سێ ملیۆن دینار کەمتر نەبێت لەگەڵ دەستبەسەرداگرتنی ئەوەی پێی گیراوە هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ماددە (16)ی ئەم یاسایە بکات.

دووەم: سزا ئەدرێت بەبەندکردن یا بەغەرامەیەك بەبڕی هەزار دینار بۆ هەر نەمامێك لەگەڵ دەستبەسەرداگرتنی، هەرکەسێك بەرهەمی بهێنێت یان بیهێنێتە ناوەوە بۆ مەبەستی بازرگانی یان بەپێ ی ڕێنماییەکان نەبێت وە بەپێ ی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: ئەو تاوانانەی دەربارەی دارستانەکان ئەنجام دەدرێن کە لەم یاسایەدا باس نەکراون، ئەوا حوکمەکانی یاسا سزاکارییە بەرکارەکانی هەرێمیان بەسەردا دەسەپێت.

حوكمە كۆتاييەكان

ماددەی بيست و پێنج:

پێويستە لەسەر وەزيری كشتوكاڵ وسەرچاوە ئاوييەكان رێنمايی پێويست بۆ ئاسان جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم ياسايە دەربكات.

ماددەی بيست و شەش:

كاركردن بە ياسای دارستانی عێراقی ژمارە (75)ی ساڵی 1955، لە هەرێمی كوردستان – عێراق، دەوەستێنرێت.

ماددەی بيست و حەوت :

ئەم ياسايە لە رێكەوتی بڵاوكردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقايعی كوردستان) جێبەجێ دەكرێت.

د. ارسلان بايز اسماعيل
سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان ـ عێراق

هۆيە پێويستكارەكانی دەرچوواندنی ئەم ياسايە

لەبەر ئەوەی ئەو ياسايانەی لە هەرێمی كوردستاندا بەركارن سەبارەت بە دارستانەكان لەگەڵ پێويستييەكانی پاراستنی دارستانەكاندا ناگونجێن و، بە مەبەستی رێكخستنی بەرێوەبردن و پاراستن و پارێزگاری‌و چاككردنی دارستانەكان و، زێدەكردنی رووبەری سەوزايی‌و بەشداريكردن لە چاككردنی ژينگەو، دابين كردنی شوێنی گەشتياريی و رابواردن، كە لەكاتی ئێستادا بوونەتە پێويستييەكانی ژيان و، بۆ خۆگونجاندن لەگەڵ بارودۆخ و سياسەتی دارستان كە پێويستە پەيرەو بكرێ بۆ پاراستنی دارستانەكان وەك سامانی نەتەوەيی و نيشتيمانی و پارێزگاری كردن لە جۆرە سروشتييە گونجاوەكان و هێشتنەوەی بنەچە بۆماوەييەكانيان لە كوردستاندا، ئەم ياسايە دەرچوێندرا.

تێبينی: ئەم ياسای بەبڕياری ژمارە (22)ی ساڵی 2012 لەلايەن سەرۆكی هەرێمی كوردستانەوە دەرچوێنرا